

Satversmes tiesas tiesneša atstatišanās

MG. IUR.

JĀNIS PRIEKULIS

ZAB "COBALT" jaunākais jurists

Raksta mērķis ir aplūkot tiesneša atstatišanās institūtu Satversmes tiesas procesā, cenšoties kļedēt dažkārt izskanējušo mītu, ka konstitucionālās tiesvedības procesā nekad nevarētu izveidoties neobjektīva tiesneša situācijas.

Tiesnesim ir pienākums būt objektīvam, un, ja tiesnesis nevar tāds būt, tam ir aizliegts piedalīties lietas izskatīšanā. ¹ Tas ir vispārzināms princips, un, lai arī Satversmes tiesas procesā atbilstoši Satversmes tiesas likuma 25. panta piektajai daļai nepastāv tiesneša noraidīšanas institūts, ² šis princips ir attiecināms arī uz Satversmes tiesu, jo aizliegums pieteikt noraidījumu tiesnesim nenozīmē, ka nevarētu rasties neobjektīva tiesneša situācijas. ³ Satversmes tiesas likuma 25. panta piektā daļa nozīmē vien to, ka nevienam no lietas dalībniekiem nav tiesību prasīt tiesneša noraidīšanu, tādējādi atstājot uz pašas Satversmes tiesas pleciem neobjektīva tiesneša situāciju identificēšanu un nodrošināšanu, ka neobjektīvs tiesnesis nepiedalās lietas izskatīšanā, tas ir, tiesnesis pats atstatās vai tiek atstatīts. Raksta mērķis ir aplūkot tiesneša atstatišanās institūtu Satversmes tiesas procesā, cenšoties kļedēt dažkārt izskanējušo mītu, ka tajā nekad nevarētu izveidoties neobjektīva tiesneša situācijas.

Atstatišanās institūts konstitucionālo tiesu procesos

Tiesneša atstatišanās tāpat kā tiesneša noraidīšanas institūts ir tas instruments, ar kuru iespējams nodrošināt, ka lietas izskatīšanā piedalās tikai objektīvi tiesneši un ka tiesneši spriež taisnīgu tiesu, jo viens no taisnīgas tiesas elementiem ir tiesneša un tiesas objektivitāte. ⁴ Tiesneša atstatišanās no noraidīšanas lielākoties atšķiras pēc tā, ka atstatišanās gadījumā tiesnesis nepiedalās lietas izskatīšanā pēc savas iniciatīvas, bet noraidīšanas gadījumā – pēc lietas dalībnieka lūguma.

Konstitucionālo tiesu procesos parasti darbojas abi šie institūti, tomēr ir atsevišķas valstis, piemēram, kā Austrija ⁵ un Latvija, kur ir aizliegts pieteikt noraidījumu konstitucionālās tiesas tiesnesim. Lai gan, autora ieskatā, šādam aizliegumam ir maz jēgas, valsts tomēr ir tiesīga to ieviest. Tomēr, ja valsts to dara, tad, lai izvairītos no situācijām, kad lietu izskata neobjektīvs tiesnesis un kad tiek spriesta netaisnīga tiesa, pārkāpjot Satversmes 92. panta pirmo teikumu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. panta pirmo daļu, valstij ir pienākums nodrošināt pilnvērtīgi funkcionējošu tiesneša atstatišanās institūtu. Tas nozīmē, ka tādās valstīs kā Austrijā un Latvijā, kur konstitucionālās tiesas tiesnesim ir aizliegts pieteikt noraidījumu, ir nepieciešams efektīvs tiesneša atstatišanās institūts, lai nodrošinātu, ka lietas izskata tikai objektīvi tiesneši. Ja tāds nepastāv, var gadīties situācijas, kad tiek spriesta netaisnīga tiesa.

Latvijā ir ierasts, ka tiesneša atstatišanās ir tiesneša vienpusēji piesakāma rīcība un ka par to nav nepieciešama nekāda apstiprināšana. Tā tas ir civilprocesā, administratīvajā procesā un administratīvo pārkāpumu procesā. ⁶ Izņēmums ir kriminālprocess, kur tiesneša atstatišanās ir jāapstiprina tiesas priekšsēdētājam vai tiesas sastāvam (Satversmes tiesas process tiks analizēts raksta turpinājumā), ⁷ un līdzīga kārtība ir vērojama arī vairākos ārvalstu konstitucionālo tiesu procesos.

Vairākās valstīs ir noteikts, ka pār konstitucionālās tiesas tiesneša atstatišanos ir nepieciešama apstiprināšana, un tikai tad, ja atstatišanās tiks apstiprināta, attiecīgais tiesnesis tiks uzskatīts par atstatītu no lietas izskatīšanas. Piemēram, Albānijas konstitucionālajā tiesā tiesneša atstatišanās ir apstiprināma lietu izskatošam tiesu sastāvam, ja atstatišanās tiek pieteikta tiesas sēdē, vai tiesas priekšsēdētājam pārējos gadījumos. ⁸ Tāda pati kārtība ir arī Lihtenšteinas konstitucionālajā tiesā. ⁹ Baltkrievijas, ¹⁰ Beļģijas ¹¹ un Austrijas ¹² konstitucionālajās tiesās tiesneša atstatišanās ir apstiprināma pašai konstitucionālajai tiesai (tās tiesnešiem) balsošanas ceļā. Savukārt Kosovas, ¹³ Polijas ¹⁴ un Slovākijas ¹⁵ konstitucionālajās tiesās tiesneša atstatišanos visos gadījumos ir nepieciešams apstiprināt tiesas priekšsēdētājam.

Kā redzams, minētajos gadījumos tiesneša atstatišanās apstiprināšana tiek izņemta dažādos veidos – vienpersoniski (tiesas priekšsēdētājs) vai koleģiāli (lietu izskatošais tiesas sastāvs vai tiesnešu kopsēdē). Tomēr drošāks variants ir tad, ja tiesneša atstatišanās apstiprināšana notiek koleģiāli, jo tas ļauj objektīvāk izanalizēt iespējamās atstatišanās iemeslus, veidojot diskusiju.

Tiesneša atstatišanās apstiprināšanas procedūra ir sava veida *ex ante* pārbaude pār tiesneša atstatišanās pamatotību, jo tās ietvaros tiek atkārtoti lemts, vai saprātīgam novērotājam, zinot par apstākļiem, kāpēc attiecīgais tiesnesis vēlas atstatīties, rastos pamatotas šaubas par tiesneša spējām objektīvi izskatīt lietu. Apstiprināšanas procedūras galvenais mērķis, ņemot vērā salīdzinoši mazo tiesnešu skaitu, kāds ir konstitucionālajās tiesās, ir nodrošināt tiesas darbības nepārtrauktību, pēc iespējas novēršot situācijas, kad kāda tiesneša atstatišanās dēļ tiesa nevar izspriest lietu tiesnešu trūkuma dēļ. Tiesneša apstiprināšanas procedūras papildu mērķis ir novērst situācijas, kad tiesnesis nepamatoti atsakās no sava konstitucionālā pienākuma spriest tiesu, kā arī nodrošināt taisnīgu tiesu, jo pārlieku bieža atstatišanās varētu radīt arī iespaidu, ka lietas dalībnieks var izvēlēties, kurš tiesnesis izskatīs lietu. ¹⁶ Jānorāda, ka no iepriekš aplūkotajām valstīm īpaši izceļams ir Austrijas konstitucionālās tiesas

tiesneša atstatīšanās institūts, jo Austrijā līdzās divpadsmit patstāvīgajiem tiesnešiem pastāv arī seši rezerves tiesneši, kuri aizstāj kādu no patstāvīgajiem tiesnešiem atstatīšanās gadījumā, efektīvi samērojot tiesas darbības nepārtrauktības interesi ar objektīvas lietas izskatīšanas interesi.¹⁷

Atstatīšanās kārtība Satversmes tiesas procesā

Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā *expressis verbis* nav ietverta neviena tiesību norma, kas attiektos tikai uz tiesneša atstatīšanās institūtu. Tomēr tajos gadījumos, kad Satversmes tiesas procesu regulējošajās tiesību normās ir ielasāma iespēja tiesnesim atstatīties, par tās atstatīšanās apstiprināšanu lemj tiesas priekšsēdētājs.¹⁸ Tie atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta trešajai daļai un Satversmes tiesas reglamenta 51. punktam ir gadījumi, kad tiesnesis vēlas atstatīties no pieteikuma izskatīšanas un lemšanas par lietas ierosināšanu vai lietas izskatīšanas trīs tiesnešu sastāvā. Tiesneša atstatīšanās iespējamība ir ielasāma zem vārdiem "objektīvi apstākļi", un, tiesnesim atstatoties, tas tiek aizstāts ar citu Satversmes tiesas tiesnesi.

Taču, kā jau tas ir secināms, šie nav vienīgie gadījumi, kad tiesnesim Satversmes tiesas procesā varētu rasties nepieciešamība atstatīties no lietas izskatīšanas. Piemēram, līdz galam nav skaidrs, kā tiek izlemta tiesneša atstatīšanās, kad tā ir nepieciešama lietu sagatavojošam tiesnesim.¹⁹ Tāpat nav īsti skaidrs, kā tiek izlemta tiesneša atstatīšanās, kad lieta tiek izskatīta pilnā tiesas sastāvā. Satversmes tiesas likuma 25. panta trešā daļa vien nosaka tiesneša iespējamību atstatīties no tādas lietas izskatīšanas, kuru nolemts skatīt pilnā tiesas sastāvā, tomēr tajā nav skaidrots, kā tiek izlemts jautājums par tiesneša atstatīšanos. Taču, ja reiz Satversmes tiesas procesā jau atsevišķos gadījumos ir noteikts, ka pār tiesneša atstatīšanos ir nepieciešama apstiprināšana, no sistēmas viedokļa būtu pareizi, ka šāda apstiprināšana ir nepieciešama visos atstatīšanās gadījumos, neatkarīgi no tā, kādā procesa stadijā tiesnesis vēlas atstatīties. Saglabājot līdzšinējo Satversmes tiesas procesa regulējumu, autora ieskatā, vispiemērotākais risinājums būtu līdzīgs tam, kāds pastāv Albānijas konstitucionālajā tiesā. Proti, par tiesneša atstatīšanās apstiprināšanu tiesas sēdē būtu jālemj tiesas sēdes sastāvam, bet ārpus tiesas sēdes – tiesas priekšsēdētājam vai tiesnešiem kopsēdē. Jānorāda gan, ka autoram šajā sakarā vispieņemamākais šķiet tieši Beļģijas, Baltkrievijas un Austrijas regulējums, kur visos gadījumos par tiesneša atstatīšanos tiesneši lemj koleģiāli, jo autors pārstāv viedokli, ka tikai diskusijas ietvaros ir iespējams rast patiesas atbildes.

Ievērojot minēto, secināms, ka arī Satversmes tiesas procesā pastāv tiesneša atstatīšanās apstiprināšanas procedūra un tā ir pilnībā pamatota, ņemot vērā mazo Satversmes tiesnešu skaitu, kā arī ierobežotās iespējas aizstāt tos tiesnešus, kuri ir atstatījušies, jo īpaši gadījumos, kad lieta izskatāma pilnā tiesas sastāvā, kad atstatījušos tiesnesi nav iespējams aizvietot. Apstiprināšanas procedūra ir vitāli nepieciešama, lai novērstu situācijas, kad Satversmes tiesa atbilstoši Satversmes tiesas likuma 25. panta trešajai daļai nebūtu kompetenta izskatīt kādu noteiktu lietu, kas izskatāma pilnā tiesas sēdes sastāvā, kurā jābūt ne mazāk par pieciem tiesnešiem. Tajā pašā laikā būtu pilnveidojams tiesiskais regulējums, nosakot vispārīgu kārtību, kādā visos gadījumos tiek lemts par tiesneša atstatīšanās apstiprināšanu, jo šobrīd tas ir neregulēts fragmentāri un dažbrīd arī neskaidri, atstājot regulējumu konstitucionālo paražu līmenī. Būtu arī jāapdomā, kā nodrošināt, ka situācijā, kad atstatās pat trīs tiesneši, Satversmes tiesa tomēr var turpināt izskatīt attiecīgo lietu. Lai gan šobrīd šādas situācijas vairāk ir teorētiskas un tātad draudī Satversmes tiesas darbībai nepastāv, tas nenozīmē, ka nākotnē šādas situācijas nevarētu rasties. To sakot, saprātīgi būtu novērst minēto situāciju rašanās iespējamību jau laikus, negaidot to iestāšanos.

Atstatīšanās pienākuma iestāšanās

Satversmes tiesas tiesneša objektivitātes mēraukla ir tādi pati kā citiem tiesnešiem, proti, svarīgi ir ne tikai tas, vai pats tiesnesis ir pārliecināts par savām spējām būt objektīvam (subjektīvais elements), bet arī tas, vai sabiedrībai kā saprātīgam novērotājam neradīsies pamatotas šaubas par to, vai tiesnesis spēs saglabāt objektivitāti lietas izskatīšanā (objektīvais elements).²⁰ Tātad, kā var secināt no iepriekšminētā, Satversmes tiesas tiesneša objektivitātes trūkumu var konstatēt ne tikai tad, kad tas ir pierādīts, bet arī tad, kad saprātīgam novērotājam rodas pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.²¹ Jo uz spēles ir likta sabiedrības un procesa dalībnieku uzticība, kas demokrātiskā sabiedrībā jābaida tiesai.²²

Turklāt tieši objektīvais elements ir svarīgākais, nosakot, vai Satversmes tiesas tiesnesim ir pienākums atstatīties vai nav pienākuma atstatīties.²³ Citiem vārdiem sakot, saprātīgais novērotājs ne vien palīdz Satversmes tiesas tiesnesim pieņemt lēmumu, ja viņš pats to nevar, bet novērotāja pārliecība ir izšķiroša, lai atbildētu uz jautājumu, vai tiesnesim ir pienākums atstatīties un vai tiesneša atstatīšanās ir bijusi pamatota un tādējādi arī apstiprināma.²⁴ Ja saprātīgam novērotājam apstākļi rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti, tad Satversmes tiesas tiesnesim ir pienākums atstatīties, bet, ja pamatotas šaubas nerodas – atstatīšanās pienākums neiestājas. Atzīstot par pamatotu uzskatu, ka paša tiesneša pārliecība par nespēju saglabāt objektivitāti ir pietiekama, lai atstatītos, tiktu radīti draudi tam, ka Satversmes tiesa tiesnešu trūkumu dēļ nevarētu izskatīt lietu.

Tomēr nevar aizmirst apstākli, ka saprātīgais novērotājs izdara nevis emocionālus, bet gan racionālus vērtējumus.²⁵ Tikai uz emocijām balstīti argumenti nevar būt par pamatu saprātīgā novērotāja pārliecībai par pamatotu šaubu esamību pār tiesneša spējām objektīvi izskatīt lietu. Tas nozīmē, ka šaubas tiks atzītas par lēģitīmām, ja tās būs balstītas uz racionāliem argumentiem.

Atstatīšanās pamati citu valstu konstitucionālo tiesu procesos

Ārvalstu konstitucionālo tiesu regulējošos normatīvajos aktos lielākoties ir noteikti konkrēti tiesneša atstatīšanās pamati, tas ir,

gadījumi, par kuriem saprātīgam novērotājam rodas pamatotas šaubas par konstitucionālās tiesas tiesneša objektivitāti. Tikai atsevišķās valstīs konstitucionālās tiesas tiesneša atstāšanās gadījumi ir formulēti ļoti vispārīgi. Tā ir, piemēram, Ungārijā, Slovēnijā un Ukrainā. Ungārijā ir noteikts, ka konstitucionālās tiesas tiesnesim ir pienākums atstāties, ja viņš ir personiski un tieši ieinteresēts lietas iznākumā.²⁶ Slovēnijā ir noteikts, ka konstitucionālās tiesas tiesnesim ir pienākums atstāties, ja par attiecīgā tiesneša objektivitāti pastāv pamatotas šaubas.²⁷ Savukārt Ukrainā – ja konstitucionālās tiesas tiesnesim ir konstatējams pastāvošs vai potenciāls interešu konflikts, kas nosakāms atbilstoši Korupcijas novēršanas likumam.²⁸

Pastāv arī tādas valstis, kurās konstitucionālo tiesu regulējošos normatīvajos aktos ir tikai ietverta atsauce, ka atstāšanās pamati tiek noteikti atbilstoši civilprocesu regulējošām tiesību normām, piemēram, Luksemburgā²⁹ un Beļģijā. Neuzskaitot visus normatīvajos aktos ietvertos atstāšanās gadījumus, Beļģijā ir noteikts, ka konstitucionālās tiesas tiesnesim ir pienākums atstāties, ja: starp tiesnesi un lietas dalībnieku pēdējo sešu mēnešu laikā ir notikusi mutvārdu vai rakstveida apvainošana, pazemošana vai izteikti draudi; ja kopš tiesvedības uzsākšanas tiesnesis no lietas dalībniekiem ir saņēmis dāvanas; ja tiesnesis ir devis padomu vai rakstījis par lietas pamatā esošajiem apstākļiem. Turklāt Beļģijā konstitucionālās tiesas tiesneša piedalīšanās apstrīdēto tiesību normu teksta sagatavošanā nav uzskatāma par atstāšanās pamatu³⁰ atšķirībā no Albānijas, Austrijas un Polijas, kur tas ir atstāšanās pamats, kā tas tiks minēts raksta turpinājumā.

Albānijas konstitucionālās tiesas likumā ir noteikti trīs absolūtie tiesneša atstāšanās gadījumi: pirmkārt, ja tiesnesis ir piedalījies apstrīdēto tiesību normu teksta sagatavošanā; otrkārt, ja tiesneša objektivitāti var apšaubīt ģimeniskās vai cita veida saiknes, kas tiesnesi saista ar lietas dalībniekiem; treškārt, pastāv pierādījumi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.³¹ Arī Lietuvas konstitucionālās tiesas likumā ir uzskaitīti trīs absolūtie tiesneša atstāšanās gadījumi, un tie ir šādi: ja ir apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti; ja tiesnesis ir publiski sniedzis viedokli par to, kā attiecīgā lieta būtu izskatāma konkrētajā gadījumā; ja tiesnesis ir lietas dalībnieka radnieks un starp viņiem pastāv personiska rakstura attiecības.³²

Par vienu absolūto atstāšanās gadījumu vairāk nekā Albānijā un Lietuvā ir uzskaitīts Austrijas konstitucionālās tiesas aktā: 1) ja tiesnesim būtu pienākums atstāties saskaņā ar civilprocesu regulējošām tiesību normām; 2) ja tiesnesis administratīvajā procesā ir bijis iesaistīts lēmuma pieņemšanā par šīs lietas pamatā esošajiem apstākļiem; 3) ja tiesnesis ir piedalījies apstrīdēto tiesību normu pieņemšanā vai uz laiku, kad tiesību norma tika pieņemta, bijis attiecīgās institūcijas sastāvā (atkarībā no tā, kādas tiesību normas ir apstrīdētas); 4) ja tiesnesis ir tās tiesas, neatkarīgās administratīvās iestādes vai Federālā publisko iepirkumu biroja sastāvā, pēc kura lūguma tiek vērtēta apstrīdēto tiesību normu atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām.³³ Kosovas konstitucionālās tiesas likumā arī ir noteikti četri atstāšanās gadījumi: ja tiesnesis ir iesaistīts lietā, ko izskata konstitucionālā tiesā; ja tiesnesis atrodas laulībā vai faktiski ir kopdzīvē ar kādu no lietas dalībniekiem; ja kāds no lietas dalībniekiem ir tiesneša ģimenes loceklis; ja tiesnesis ir bijis iesaistīts lietas izskatīšanā pirms tās nonākšanas konstitucionālajā tiesā.³⁴ Turklāt Kosovas konstitucionālās tiesas likumā ir noteikts, ka piedalīšanās tiesību normas pieņemšanā vai dažādu profesionāla vai akadēmiska rakstura viedokļu sniegšana par konstitucionālajai tiesai svarīgiem tiesību jautājumiem nenorāda, ka tiesnesis ir bijis iesaistīts konstitucionālajā tiesā izskatāmā lietā.

Polijas konstitucionālās tiesas likumā arī ir uzskaitīti četri absolūti tiesneša atstāšanās pamati: ja tiesnesis saistībā ar lietā izskatāmajiem jautājumiem ir pieņēmis vai piedalījies normatīvā akta, sprieduma, iestādes lēmuma vai cita veida lēmuma pieņemšanā; ja tiesnesis attiecīgajā konstitucionālajā tiesas procesā ir bijis lietas dalībnieka pārstāvis, advokāts, juridiskās palīdzības sniedzējs vai padomdevējs; ja pastāv citi civilprocesu regulējošās tiesību normās noteikti atstāšanās pamati; ja pastāv citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.³⁵ Pieci absolūtie tiesneša atstāšanās gadījumi ir uzskaitīti Vācijas konstitucionālās tiesas aktā, proti, tiesnesim ir pienākums atstāties, ja tiesnesis: ir lietas dalībnieks; ir bijis iesaistīts tajā pašā lietā saistībā ar savu iepriekš ieņemto amatu vai profesiju; ir vai bija precējies ar lietas dalībnieku; ir lejupeji vai augšupēji saistīts ar lietas dalībnieku; ir radniecības attiecībās ar lietas dalībnieku līdz trešajai pakāpei (sānu līnija) vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei. Turklāt Vācijā, tāpat kā Beļģijā, ir noteikts, ka par iepriekšēju iesaistīšanos lietā neuzskata, ja tiesnesis ir piedalījies likumdošanas procesā vai sniedzis eksperta viedokli par lietā esošiem tiesību jautājumiem.

³⁶

Ievērojot minēto, secināms, ka ārvalstīs lielākoties ir ļoti detalizēti un fragmentāri noregulēts tiesneša atstāšanās institūts un nepastāv šaubas par to, ka šis institūts ir attiecināms arī uz konstitucionālo tiesu vai var rasties arī gadījumi, kad konstitucionālās tiesas tiesnesis, neskatoties uz to, kādu sabiedrības uzticību tas bauda vai ar kādu balsu skaitu ir ticis apstiprināts amatā, var būt neobjektīvs. Lai gan pastāv arī vēl citi ārvalstu normatīvajos aktos neminēti absolūtie atstāšanās gadījumi un iepriekšminētos gadījumus nevar automātiski attiecināt uz Satversmes tiesu, jo saprātīgā novērotāja pārliecība dažādās valstīs ir citāda, minētie piemēri norāda uz to, ka Latvija ir viena no retajām Eiropas valstīm, kurā šis institūts īsti vēl nav noregulēts tiesību normās un kurā šis institūts vairāk darbojas konstitucionālo paražu un ētikas normu līmenī.

Atstāšanās pamati Satversmes tiesas procesā

Satversmes tiesas process ir īpašs arī ar to, ka atšķirībā no citu nacionālo tiesu procesu regulējošiem normatīvajiem aktiem³⁷ Satversmes tiesas procesu regulējošajos normatīvajos aktos tiešā tekstā nav noteikts neviens konkrēts dzīves gadījums, kad Satversmes tiesas tiesnesim būtu pienākums atstāties.³⁸ Turklāt Satversmes tiesa citu tiesu vidū ir īpaša ar to, ka tā skata jautājumus par tiesību normu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, un tas ievieš zināmas korekcijas arī tajā, kādi apstākļi var būt par pamatu tiesneša neobjektivitātes konstatēšanā.

Vispārīgi attiecībā uz Satversmes tiesu vispirms ir piemērojams princips, ka gadījumos, kad saprātīgam novērotājam rodas pamatotas, uz racionāliem apsvērumiem balstītas šaubas par attiecīgā tiesneša objektivitāti, tiesnesim ir pienākums pieteikt sevis atstāšanu no lietas izskatīšanas. Taču tas, kādas šaubas rada pietiekamu pamatu tiesneša objektivitātes apstrīdēšanai, ir īpaši sarežģīts jautājums, uz kuru pašam tiesnesim *ex officio* ir nepieciešams rast atbildi, un turpmāk tiks analizēts, kādi apstākļi

varētu būt par pamatu tam, lai Satversmes tiesas tiesnesim būtu pienākums atstāt tiesas. Tomēr vispirms jānorāda, ka saprātīgā novērotāja pamatotu šaubu sliekšnis, salīdzinot ar pie tiesu sistēmas piederošām tiesām, ir krietni lielāks, jo sabiedrības kā saprātīgā novērotāja acīs Satversmes tiesa jau ilgus gadus ir bijis tas konstitucionālais orgāns, kuram sabiedrība uzticas visvairāk. Savukārt pie tiesu sistēmu piederošām tiesām uzticības līmenis ierasti ir krietni zemāks. Tas nozīmē, ka, pat ja rodas divas identiskas situācijas ar pie tiesu sistēmas tiesas piederošu tiesnesi un Satversmes tiesas tiesnesi, tas nenozīmē, ka gadījumā, ja saprātīgam novērotājam radies pamatots šaubas par pirmo tiesnesi, tādas pašas pamatotas šaubas radies arī par Satversmes tiesas tiesnesi. Kamēr Satversmes tiesas tiesneši sabiedrības vidū baudīs īpašu uzticību, tik ilgi pamatotu šaubu latiņa būs krietni augstāka.

Pirmkārt, Satversmes tiesa savā praksē ir norādījusi, ka tai ir tiesības izvērtēt ikviena cita varas atzara pieņemtā lēmuma konstitucionalitāti pat gadījumos, kad minētie lēmumi skar tiesu varu (tiesnešu atalgojumu utt.)³⁹ vai pat kad tie skar tieši Satversmes tiesu vai tās tiesnešus (tiesības atgriezties iepriekšējā amatā utt.).⁴⁰ Tas ir pilnībā saprotams, jo citādi nacionālā līmenī nebūtu nevienas institūcijas, kas varētu pārbaudīt un atcelt noteiktas kategorijas citu varas atzaru pieņemtos lēmumus, un tāda kārtība nonāktu pretrunā ar konstitūcijas virsvadības un efektīvu tiesību aizsardzības principu. Tātad pamatotas šaubas neradīsies vien tāpēc, ka izskatāmais lēmums attiecas uz Satversmes tiesu. Tomēr, kā būtu situācijā, kad Satversmes tiesas tiesnesim atbilstoši Satversmes 105. panta ceturtajam teikumam atsavina tam piederošu nekustamo īpašumu un kad esošais Satversmes tiesas tiesnesis apstrīd attiecīgo likumu Satversmes tiesā, un lietu nolemj skatīt pilnā tiesas sastāvā? Vai tā nav būtiska par tiesnesi savā lietā? Tāpat kā būtu situācijā, kad visi Satversmes tiesas tiesneši ir kāda zemesgabala kopīpašnieki un Saeima ar likumu šo zemesgabalu atsavina dzelzceļa projekta vajadzībām, un tiesneši attiecīgo likumu apstrīd Satversmes tiesā?

Otrkārt, atbilde uz jautājumu, kādi apstākļi var radīt pamatotas šaubas par Satversmes tiesas tiesneša objektivitāti, ir meklējama arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", ņemot vērā, ka Satversmes tiesas tiesnesis ir atzīstams par valsts amatpersonu šī likuma izpratnē. Atbilstoši minētā likuma 11. panta pirmajai un otrajai daļai Satversmes tiesas tiesnesis nevar piedalīties tādu lietu izskatīšanā, kurā: pats tiesnesis, tā radnieki vai darījuma partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti; lietas dalībnieki ir tiesneša bijušie darījumu partneri, un nav pagājuši divi gadi pēc līgumisko attiecību izbeigšanās. Abi šie gadījumi ir uzskatāmi par absolūtiem tiesneša atstāšanās pamatiem, kas vienmēr rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

Treškārt, atbilde uz jautājumu, kādi apstākļi var radīt pamatotas šaubas par Satversmes tiesas tiesneša objektivitāti, ir meklējama arī Satversmes tiesas tiesnešiem saistošo ētikas normu rakstveida priekšrakstos, jo īpaši Bangaloras principu otrajā vērtībā "Objektivitāte", no kuras var secināt, ka saprātīgam novērotājam pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti var rasties ne vien no tiesneša rīcības tiesā (konkrētas lietas izskatīšanā un vispārīgi savu pienākumu pildīšanā), bet arī no tiesneša rīcības ārpus tiesas. Bangaloras principu komentāros norādīts, ka šaubas (tikai šaubas, nevis pamatotas šaubas) var radīt ļoti daudz un dažādi apstākļi, piemēram: tiesneša ķermeņa valoda tiesas procesa laikā; uzvedība ne tikai tiesas procesa (piemēram, apvainojošu komentāru izteikšana noteiktam lietas dalībniekam, *ex parte* sarunas, lēmuma pieņemšana attiecībā uz kolēģi,⁴¹ lēmuma pieņemšana attiecībā uz lietas dalībnieku, pret kuru tiesnesim ir parādsaistības utt.)⁴² un ārpus tiesas procesa laikā (piemēram, finansiālās darbības kā kapitāldaļu piederēšana, personiskās attiecības, saziņa ar lietas dalībniekiem pēc tiesas procesa utt.), bet arī pirms kļūšanas par tiesnesi (piemēram, izteikumi par to, ka pedofili dēļ būtu jāatjauno nāvessods); ģimenes locekļu politiskā un darījumu aktivitāte.⁴³ Savukārt tādi apstākļi kā, piemēram, tiesneša personiskās vērtības; vispārīgie uzskati par lietas pamatā esošiem sociāliem apstākļiem; uzskati par tiesību normu piemērošanu, tostarp par pamattiesību aizsardzību un to savstarpējo svēršanu; iepriekšējie tiesu nolēmumi; reliģiskā, etniskā vai nacionālā piederība; dzimums, vecums vai seksuālā orientācija; dalība dažādās biedrībās un reģistrēšanās interneta portālos saprātīgam novērotājam šaubas parasti nerada. Tomēr tas, vai kāds no iepriekšminētajiem apstākļiem radīs pamatotas šaubas, vienmēr ir izvērtējams, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus.⁴⁴ To sakot, var gadīties situācijas, kad vienā no gadījumiem kāds no minētajiem apstākļiem radīs pamatotas šaubas, kamēr citā gadījumā – neradīs.

Bez iepriekšminētā Bangaloras principu 2.5. punkta ir noteikti arī trīs absolūti tiesneša atstāšanās pamati jeb gadījumi, kuriem iestājoties saprātīgam novērotājam vienmēr tiek radītas pamatotas šaubas par tiesneša spējām saglabāt objektivitāti lietas izskatīšanas laikā. Pirmais no gadījumiem – tiesnesim ir aizspriedums pret kādu no lietas dalībniekiem vai ir personīgi zināma informācija par apstrīdētajiem faktiskajiem apstākļiem, kas attiecas uz konkrēto tiesvedību. Otrais – tiesnesis agrāk ir bijis advokāts vai galvenais liecinieks jautājumā, ko izskata tiesa. Trešais gadījums – tiesnesim vai kādam tiesneša ģimenes loceklim ir ekonomiskas intereses attiecībā uz tiesā izskatāmā jautājuma rezultātu, izņemot, ja nav nevienas citas tiesas, kas var izskatīt attiecīgo lietu, vai pastāv ārkārtas apstākļi, kuru dēļ bezdarbība var būtiski apdraudēt tiesiskumu.⁴⁵

Par ekonomisko interešu esamību vien nevar liecināt apstākļi, ka tiesnesis vai tā ģimenes loceklis ir parasts kādas komercsabiedrības klients. Piemēram, ja tiesnesim vai tā ģimenes loceklim ir bankas konts, noguldījumi vai aizņēmumi kādā no lietas dalībnieka bankām, vai tiesnesis vai tā ģimenes loceklis ir kādas apdrošināšanas sabiedrības vai sporta kluba klients, nevar radīt novērotājam saprātīgas šaubas par tiesneša objektivitāti. Citādi var būt, ja tiesnesim ir piešķirtas kādas papildu privilēģijas, piemēram, īpaši noguldījuma vai aizņēmuma nosacījumi, atlaides sporta klubā vai apdrošināšanas sabiedrībā. Tas atkarībā no katras lietas apstākļiem var radīt arī pamatotas šaubas par attiecīgā Satversmes tiesas tiesneša objektivitāti.

Iepriekš tika minēts, ka Satversmes tiesas praksē ir risināti tiesneša atstāšanās kāzusi attiecībā uz gadījumiem, kad kāds lēmums skar tiesu varu vai pat Satversmes tiesu (tiesnešu algu lieta un lieta par tiesībām atgriezties iepriekšējā tiesneša amatā), tomēr minētie kāzusi nav vienīgie, kurus Satversmes tiesai ir jārisināt atstāšanās kontekstā. Jau pirmajā Satversmes tiesas lietā tika skatīts jautājums par to, vai saprātīgā novērotājā var radīt pamatotas šaubas par objektivitāti tāda tiesnese, kuras vīrs ir piedalījies apstrīdēto likuma normu pieņemšanā Saeimā, balsojot "par", vai tādi tiesneši, kuri ir piedalījušies apstrīdēto likuma normu pieņemšanā Saeimā, balsojot "par". Satversmes tiesa izlēma, ka šādi apstākļi nevar radīt pamatotas šaubas, jo Saeima pieņem likuma normas koleģiāli ar klātesošu deputātu balsu vairākumu. Tādējādi apstākļi, ka Satversmes tiesas tiesneši ir piedalījušies viena vai otra likuma pieņemšanā vai noraidīšanā, nevarētu tikt uzskatīti par iemeslu, ka tiesneši,

izskatot lietu, varētu būt neobjektīvi.⁴⁶ Jānorāda gan, ka šādu situāciju atkārtotā atbilstošā iespējamība ir ļoti augsta, ņemot vērā, ka par Satversmes tiesas tiesnešiem nereti kļūst bijušie Saeimas deputāti un darbinieki, kuri var būt ne vien piedalījušies likumprojekta izskatīšanā, bet arī sagatavojuši attiecīgā likumprojekta tekstu. Uz šo problemātiku tiesību doktrīnā pirms nepilniem deviņiem gadiem vērsa uzmanību arī Edgars Pastars, nosakot, ka piedalīšanās likumprojekta balsošanā nebūtu uzskatāma par atstāšanās pamatu, savukārt likumprojekta teksta sagatavošana gan būtu uzskatāma par atstāšanās pamatu.

⁴⁷ Autors ir tādās pašās domās, lai gan, kā tas iepriekš rakstā jau minēts, starp ārvalstīm nav vienotas izpratnes par šo jautājumu.

Nākotnē ļoti iespējami tiesneša atstāšanās kāzusi var izveidoties sakarā ar to, ka par Satversmes tiesas tiesnešiem kļūst tiesu sistēmas tiesneši, starptautisko tiesu tiesneši vai augstskolu mācībspēki. Piemēram, attiecībā uz tiesnešiem var būt aktuāli tādi jautājumi: vai lietas izskatīšanā var piedalīties Satversmes tiesas tiesnesis, kurš iepriekš šajā pašā lietā ir piedalījies izskatīšanā civilprocesā, administratīvajā procesā vai kriminālprocesā? Vai arī vienkārši sniedzis juridisko palīdzību vai palīdzējis ar draudzīgu padomu kādam no lietas dalībniekiem. Aktualitāti var iegūt arī tāds jautājums, vai lietas izskatīšanā var piedalīties Satversmes tiesas tiesnesis, kurš ir nevis piedalījies tās pašas lietas tiesību jautājuma izlemšanā, bet piedalījies tikai līdzīga tiesību jautājuma izlemšanā starptautiskajā tiesā, piemēram, Eiropas Savienības Tiesā vai Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Pirmajā gadījumā, autora ieskatā, šāds apstāklis būtu uzskatāms par absolūtu atstāšanās pienākuma apstākli, līdzīgi kā Vācijas, Austrijas, Polijas un Kosovas konstitucionālajās tiesās. Savukārt otrajā gadījumā šāds apstāklis vien nerada tiesneša atstāšanās pienākumu, un būtu nepieciešams konstatēt vēl citus apstākļus, lai varētu rasties pamatotas šaubas.

Tāpat tiesneša atstāšanās kāzusi var izveidoties sakarā ar augstskolas mācībspēku kļūšanu par Satversmes tiesas tiesnešiem – ne vien tāpēc, ka šādas personas parasti ir aktīvas dažādu juridisku komentāru, rakstu vai grāmatu rakstīšanā, bet arī tāpēc, ka šādas personas nereti tiek lūgtas par pieaicinātajām personām Satversmes tiesā, sniedzot savu viedokli par lietas pamatā esošajiem tiesību jautājumiem. Runājot par tiesnešu akadēmisko aktivitāti, atkarībā no apstākļiem tas var radīt un var arī neradīt tiesneša atstāšanās pienākumu. Vispārīgi no tiesneša nevar prasīt, ka viņa prāts būs *tabula rasa*, jo tas nevis norādīs uz viņa neieinteresētību izskatāmajā lietā, bet gan uz absolūtu kvalifikācijas trūkumu. Tāpat nevar no tiesneša prasīt, ka tas nepiedalīsies tiesību zinātnē aktuālās diskusijās, nerakstīs grāmatas, juridiskus rakstus vai komentārus. Ja tas ir bijis vispārīgs viedoklis par lietā esošo tiesību jautājumu, kas nav saistīts ar konkrētās lietas apstākļiem, tad tam nevajadzētu būt par atstāšanās pamatu. Savukārt, ja viedoklis ir tieši saistīts ar konkrētās lietas pamatā esošajiem faktiskajiem apstākļiem un ar tiem saistītajiem tiesību jautājumiem, un minētais arī ir bijis par iegānu raksta veidošanā, tad tam vajadzētu būt par atstāšanās pamatu, līdzīgi kā tas ir Lietuvas vai Beļģijas konstitucionālajās tiesās. Tomēr tas nenozīmē, ka pēc šāda viedokļa izteikšanas atstāšanās pienākums iestāsies arī citās līdzīga rakstura lietās, jo svarīgi ir tas, ka viedoklis ir izteikts par konkrētu lietu un tās pamatā esošajiem tiesību jautājumiem. Savukārt, ja tiesnesis izlemj savu lietu, kurā ir bijis iesaistīts par pieaicināto personu, sniedzot savu viedokli, tad šādā gadījumā tiesnesim būtu pienākums atstāties, jo tas vistiešākajā veidā nonāktu pretrunā ar principu "neesi tiesnesis savā lietā". Jāatzīmē, ka šis kāzuss varēja izveidoties t.s. Latvijas Bankas lietā, kur par pieaicināto personu bija uzaicināta Daiga Rezevska, kura tika apstiprināta Satversmes tiesas tiesneša amatā. Tomēr tas neizveidojās, jo profesore vēl nebija nodevusi tiesneša zvērestu un līdz ar to nepiedalījās attiecīgās lietas izskatīšanā.

Kopsavilkums

Satversmes tiesas procesā pastāv tiesneša atstāšanās institūts, un katrā individuālā gadījumā tiesnesim ir pienākums apsvērt, vai saprātīgam novērotājam neradīsies pamatotas šaubas par tā objektivitāti, un īpaši tas attiecas uz lietas izskatīšanu pilnā tiesas sastāvā, kur tiesas priekšsēdētājs nevar izlemt, kurai kolēģijai nodot lietu izskatīšanā. Tiesneša atstāšanās Satversmes tiesas procesā nav vienpusēji piesakāma rīcība, bet par tiesneša atstāšanos ir veicama apstiprināšana. Apstiprināšanas procedūra ir atkārtoti izdibināma saprātīgā novērotāja pārlicība, nosakot, vai rodas pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti, un apstiprināšanas procedūra ir nepieciešama, lai novērstu risku, ka Satversmes tiesas tiesnešu trūkuma dēļ varētu būt nekompetenta izskatīt kādu noteiktu lietu, kas izskatāma pilnā tiesas sastāvā. Atstāšanās institūts Satversmes tiesas procesā ir noregulēts fragmentāri, un būtu jāapdomā, vai atstāt šā institūta detalizētāku regulējumu konstitucionālo paražu un ētikas normu līmenī, nevis tiesību normu līmenī.

Tiesneša noraidīšanas aizliegumam ir maz jēgas, ņemot vērā, ka situācijā, ja pastāv pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti, tam ir pienākums nepiedalīties lietas izskatīšanā pat tad, kad lietas dalībnieks tiesnesim nepiesaka noraidījumu. Vienīgais labums ir tas, ka tiesnešiem nav jāpieņem lēmums par noraidījuma pamatotību vai nepamatotību. Taču noraidīšanas aizliegums neliedz vērst tiesas uzmanību uz atstāšanās apstākļiem, jo tiesai ir jānodrošina, ka lietu skata objektīvi tiesneši – tiesības uz objektīvu lietas izskatīšanu ir arī Satversmes 92. panta pirmajā teikumā garantētās konstitucionālās sūdzības iesniedzēja tiesības. Tajā pašā laikā atzīstams, ka noraidīšanas aizliegums nav traucējis Satversmes tiesai nodrošināt objektīvu lietas izskatīšanu. ■

RAKSTA ATSAUCES / 47

1. Piemēram, skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. 4687/11 *Affaire Liga Portuguesa de Futebol Profissional v. Portugal* 63.–74. punktu; 2005. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 73797/01 *Kyprianou v. Cyprys* 118. punktu.
2. Satversmes tiesas 1997. gada 28. aprīļa sēdes stenogramma lietā Nr. 04-01 (97), 5–7. lpp. Pieejama: www.satv.ties.gov.lv.
3. To pierāda arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kuras praksē ir atrodama lieta, kurā atzītas, ka konstitucionālās tiesas tiesnesis nav bijis objektīvs. Par to plašāk skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 17. maija spriedumu lietā Nr. 4687/11 *Affaire Liga Portuguesa de Futebol Profissional v. Portugal*.
4. Satversmes tiesas 2005. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. 2004-19-01, 6.3. punkts. Pieejams: www.satv.ties.gov.lv.

5. Constitutional Court Act 1953 of Austria. Article 12 (1). Pieejams: www.codices.coe.int.
6. Skat. Civilprocesa likuma 19. pantu, Administratīvā procesa likuma 117. pantu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 289.8 pantu.
7. Skat. Kriminālprocesa likuma 54. pantu.
8. Law No. 8577 of 10 February 2000 on the Organization and Functioning of the Constitutional Court of the Republic of Albania. Article 36 (2). Pieejams: www.codices.coe.int.
9. Constitutional Court Act - Law of 27 November 2003 on the Constitutional Court. Article 10 (2). Pieejams: www.codices.coe.int.
10. Law of the Republic of Belarus on the constitutional proceedings. Article 16. Pieejams: www.codices.coe.int.
11. Special Act of 6 January 1989 on the Constitutional Court. Article 101. Pieejams: www.codices.coe.int.
12. Constitutional Court Act 1953 of Austria. Article 12 (6). Pieejams: www.codices.coe.int.
13. Law No. 03/L-121 on the constitutional court of the Republic of Kosovo. Article 18 (5). Pieejams: www.codices.coe.int.
14. The Constitutional Tribunal act of Poland. Article 26 (3). Pieejams: www.codices.coe.int.
15. Law of the National Council of the Slovak Republic of January 20, 1993. Article 27 (2). Pieejams: www.codices.coe.int.
16. Par to, ka pārlieku bieža atstatīšanās var radīt šādu iespaidu, skat. Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct 66. punktu. Pieejams: www.coe.int; Tiesnešu Ētikas komisijas 2014. gada 30. maija skaidrojuma 7. punktu. Pieejams: www.tiesas.lv.
17. Plašāk skat.: <https://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/organization1.html> un Constitutional Court Act 1953 of Austria.
18. Tiesas priekšsēdētājs izvērtē, vai pastāv objektīvi iemesli.
19. Satversmes tiesas likuma 22. panta pirmā daļa ļauj vienīgi tiesas priekšsēdētājam neuzdot šādam tiesnesim sagatavot lietu izskatīšanai, tomēr tas var izrādīties nepietiekami, jo iespējams, ka nav zināmi kādi apstākļi uz lēmuma pieņemšanas brīdi.
20. Piemēram, skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2005. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 73797/01 Kyprianou v. Cyprys 118.-135. punktu; 2002. gada 28. novembra sprieduma lietā Lavents pret Latviju Nr. 58442/00 117.-121. punktu; Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 13.2. punktu; Tiesnešu Ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojumu; 2012. gada 20. janvāra skaidrojumu par ex parte sarunām un tiesnešu, advokātu un prokuroru savstarpējo saskarsmi. Pieejami: www.tiesas.lv.
21. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1970. gada 17. janvāra spriedums lietā Delcourt v. Belgium Nr. 2689/65.
22. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 62. lpp.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 4. aprīļa spriedums lietā Academy Trading Ltd. and Others v. Greece Nr. 30342/96, 45. punkts; Tiesnešu Ētikas komisijas 2014. gada 30. maija skaidrojums, 5. punkts. Pieejams: www.tiesas.lv.
23. Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 51–54. punkts. Pieejams: www.coe.int; Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija spriedums lietā Nr. 2012-13-01, 14.1. punkts. Pieejams: www.satv.tiesas.gov.lv; Savukārt Tiesnešu Ētikas komisija savā 2015. gada 13. februāra skaidrojumā ir norādījusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par tiesneša atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatoti aizspriedumiem brīvas personas subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatoti pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē. Pieejams: www.tiesas.lv.
24. Ja pastāv apstiprināšanas procedūra, tad tiesnesi nevar saukt nekādā gadījumā pie disciplinārtatbildības par to, ka tas atstatās, jo atstatīšanās vairs nav vienpusēji piesakāma rīcība, bet gan tai nepieciešams apstiprinājums. Pie tiesu sistēmu piederušo tiesnešu vidū ir bijuši gadījumi, kad tiesnesis ir disciplināri sodīts par nepamatotu atstatīšanos, skat. Augstākās tiesas 2015. gada 11. maija sprieduma lietā Nr. DT-6/2015 8. punktu.
25. Tiesnešu ētikas komisijas 2015. gada 13. februāra skaidrojums, 4. punkts.
26. Act CLI of 2011 on the Constitutional Court of Hungary, Article 62. Pieejams: www.codices.coe.int.
27. Law of the National Council of the Slovak Republic of January 20, 1993. Article 27 (2): "The Judge shall without delay announce to the President of the Constitutional Court the reasons for any exclusion according to Clause 1 above." Pieejams: www.codices.coe.int.
28. Law of Ukraine on the Constitutional Court of Ukraine, Article 19.1. Pieejams: www.codices.coe.int.
29. Law of 27 July 1997 on the organisation of the Constitutional Court, Article 5. Pieejams: www.codices.coe.int.
30. Special Act of 6 January 1989 on the Constitutional Court. Article 101. Pieejams: www.codices.coe.int.
31. Law No. 8577 of 10 February 2000 on the Organization and Functioning of the Constitutional Court of the Republic of Albania. Article 6 (1). Pieejams: www.codices.coe.int.
32. Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, Article 48. Pieejams: www.codices.coe.int; Minētajā pantā angļu valodas tekstā lietots vārds "may", tomēr no konteksta saprotams, ka tas ir domāts kā absolūts pienākums.
33. Constitutional Court Act 1953 of Austria. Article 12: "The Constitutional Court itself decides in chambers on the existence of any reason for exclusion." Pieejams: www.codices.coe.int.
34. Law No. 03/L-121 on the constitutional court of the Republic of Kosovo. Article 18. Pieejams: www.codices.coe.int.
35. The Constitutional Tribunal act of Poland. Article 26. Pieejams: www.codices.coe.int.
36. Law on the Federal Constitutional Court of Germany, Article 18. Pieejams: www.codices.coe.int.
37. Kriminālprocesā tas ir noteikts Kriminālprocesa likuma 50.–52. pantā, civilprocesā – Civilprocesa likuma 19. pantā, administratīvajā procesā – Administratīvā procesa likuma 117. pantā, un visos procesos kopā – arī likuma "Par tiesu varu" 14. pantā.
38. Ar to tiek saprasts Satversmes tiesas likums un Satversmes tiesas reglaments. Turklāt likums "Par tiesu varu" atbilstoši tā 2. panta ceturtajai daļai nav piemērojams attiecībā uz Satversmes tiesu. Tātad arī tajā minētie atstatīšanās gadījumi nav piemērojami attiecībā uz Satversmes tiesas tiesnešiem.
39. Satversmes tiesas 2010. gada 18. janvāra spriedums lietā Nr. 2009-11-01, 5. punkts.

40. Satversmes tiesas 2007. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. 2007-03-01.
41. Tiesnešu Ētikas komisijas 2014. gada 30. maija skaidrojums, 6. punkts.
42. Tiesnešu Ētikas komisijas 2013. gada 11. oktobra atzinums, 2.-7. punkts.
43. Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 55-91. punkts. Pieejams: www.coe.int.
44. Tiesnešu Ētikas komisijas 2014. gada 30. maija skaidrojums, 5. punkts. Pieejams: www.tiesas.lv; Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, 55.-91. punkts. Pieejams: www.coe.int.
45. Bangaloras principu 2.5. punkts; Kas attiecas uz trešajā gadījumā noteikto izņēmumu, tad Bangaloras principu komentāros expressis verbis ir pat norādīts, ka šis izņēmums īpaši var tikt attiecināts arī uz konstitucionālām tiesām, kurās ir mazs tiesnešu skaits. Šis izņēmuma gadījums varēja pilnībā tikt attiecināts arī uz iepriekšminēto Satversmes tiesas lietu, kurā tika iedibināta absolūta konstitūcijas virsvadības principa istenošana un kurā tika lemts par tiesnešu algām. / Bangaloras principu komentāri, 99. punkts.
46. Satversmes tiesas 1997. gada 28. aprīļa sēdes stenogramma lietā Nr. 04-01 (97), 5-7. lpp. Pieejama: www.satv.tiesa.gov.lv.
47. Pastars E. Tiesneša noraidīšana un atstatīšanās Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 21.11.2006, Nr. 46 (449).

ATSAUCE UZ ŽURNĀLU

Priekulis J. Satversmes tiesas tiesneša atstatīšanās. Jurista Vārds, 26.07.2016., Nr. 30 (933), 21.-27.lpp.